

AWDURDOD TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU

**Gwasanaeth Tân ac Achub
Fire and Rescue Service**

ADRODDIAD MONITRO PERFFORMIAD

Ebrill 2019 – Rhagfyr 2019

Ffigurau dros dro yw'r rhain, a gallent fod yn agored i fân newidiadau.

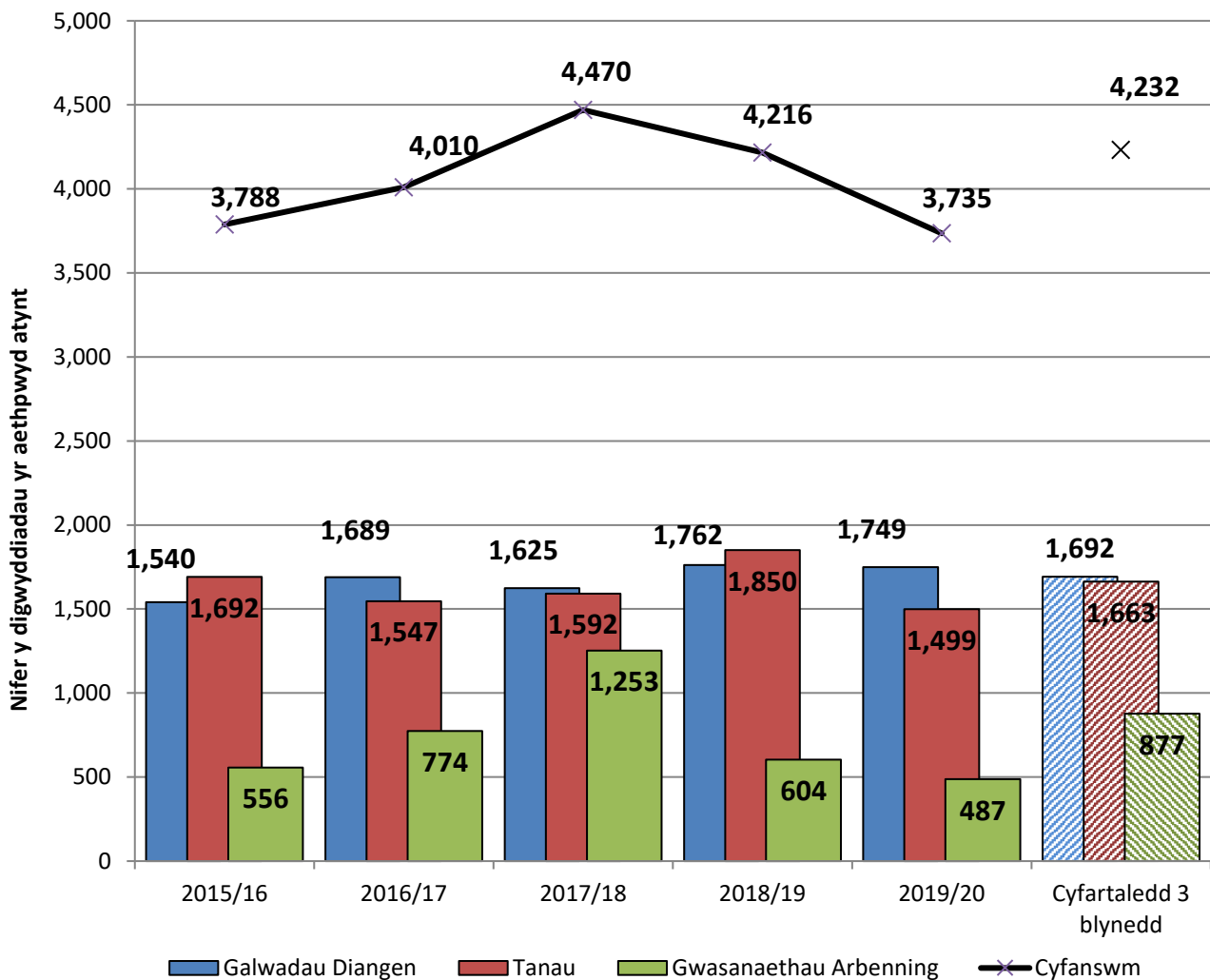
CYNNWYS

ADRODD YNGHYLCH GWETHGARWCH DIGWYDDIADAU	
YR HOLL DDIGWYDDIADAU	
Trosolwg o'r holl ddigwyddiadau yr aethpwyd atynt	1
TANAU FESUL CATEGORI	
Tanau fesul categori (prif danau, tanau eilaidd, tanau simnai)	2
Tanau fesul cymhelliad (damweiniol/bwriadol)	3
Tanau awyr agored	4
GALWADAU DIANGEN	
Galwadau diangen fesul categori (larymau tân awtomatig, didwyll, maleisus)	5
DIGWYDDIADAU GWASANAETH ARBENNIG	
Digwyddiadau gwasanaeth arbennig fesul categori	6
MONITRO MEWN PERTHYNAS AG AMCAN GWELLA A LLESIANT A	
Tanau damweiniol mewn cartrefi	7-8
Archwiliadau Diogel ac Iach	9
Marwolaethau ac anafusion oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi	10
Natur yr anaf	11
GEIRFA	12

1.0 Yr Holl Ddigwyddiadau

1.1 Aeth y Gwasanaeth at gyfanswm o 3,735 o ddigwyddiadau brys (tanau, galwadau diangen a digwyddiadau gwasanaeth arbennig) yng Ngogledd Cymru yn ystod tri chwarter cyntaf 2019/20, sef 11% yn llai o ddigwyddiadau nag yn yr un cyfnod yn 2018/19, a llai na'r cyfartaledd tair blynedd.

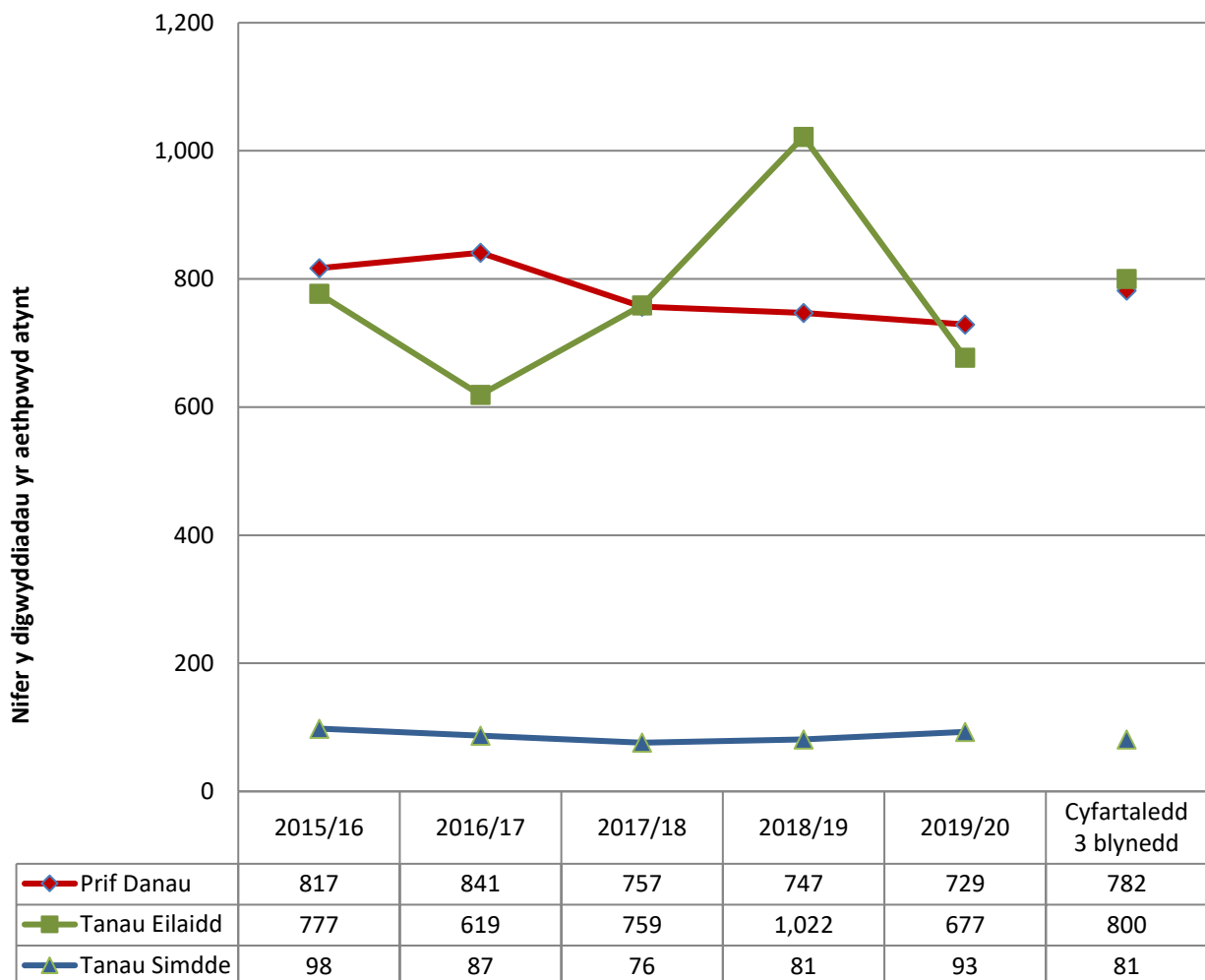
Siart 1. Nifer y tanau, galwadau diangen a digwyddiadau gwasanaeth arbennig yr aethpwyd atynt, gyda'r cyfartaledd 3 blynedd

2.0 Tanau, yn ôl categori

- 2.1 Yn ystod tri chwarter cyntaf 2019/20, tanau oedd 40% o'r digwyddiadau brys yr aethpwyd atynt (1,499). O'r tanau hynny, roedd 729 (49%) yn brif danau, roedd 677 (45%) yn danau eilaidd ac roedd 93 (6%) yn danau simnai. Mae'r tueddiad graddol am i lawr yn nifer y prif danau wedi parhau, oherwydd aethpwyd at 18 (2%) yn llai o brif danau yn nhri chwarter cyntaf 2019/20 o gymharu ag yn yr un cyfnod yn 2018/19, ac 88 (11%) yn llai o danau o gymharu â 5 mlynedd yn ôl.
- 2.2 Mae nifer y tanau eilaidd yr ydym yn mynd atynt yn amrywio fwy na phrif danau oherwydd maent yn tueddu i fod yn gysylltiedig â'r tywydd. Mae effaith y tywydd gwlypach yn ystod tri chwarter cyntaf 2019/20 yn cael ei adlewyrchu yn y 34% o ostyngiad yn nifer y tanau eilaidd o gymharu ag yn yr un cyfnod yn 2018/19. Roedd mwy na 10 centimetr yn fwy o law yng Nghymru rhwng Ebrill a Rhagfyr 2019/20 o gymharu ag yn 2018/19.
- 2.3 Mae nifer y tanau simnai yn parhau'n gyson isel ledled ardal y Gwasanaeth.

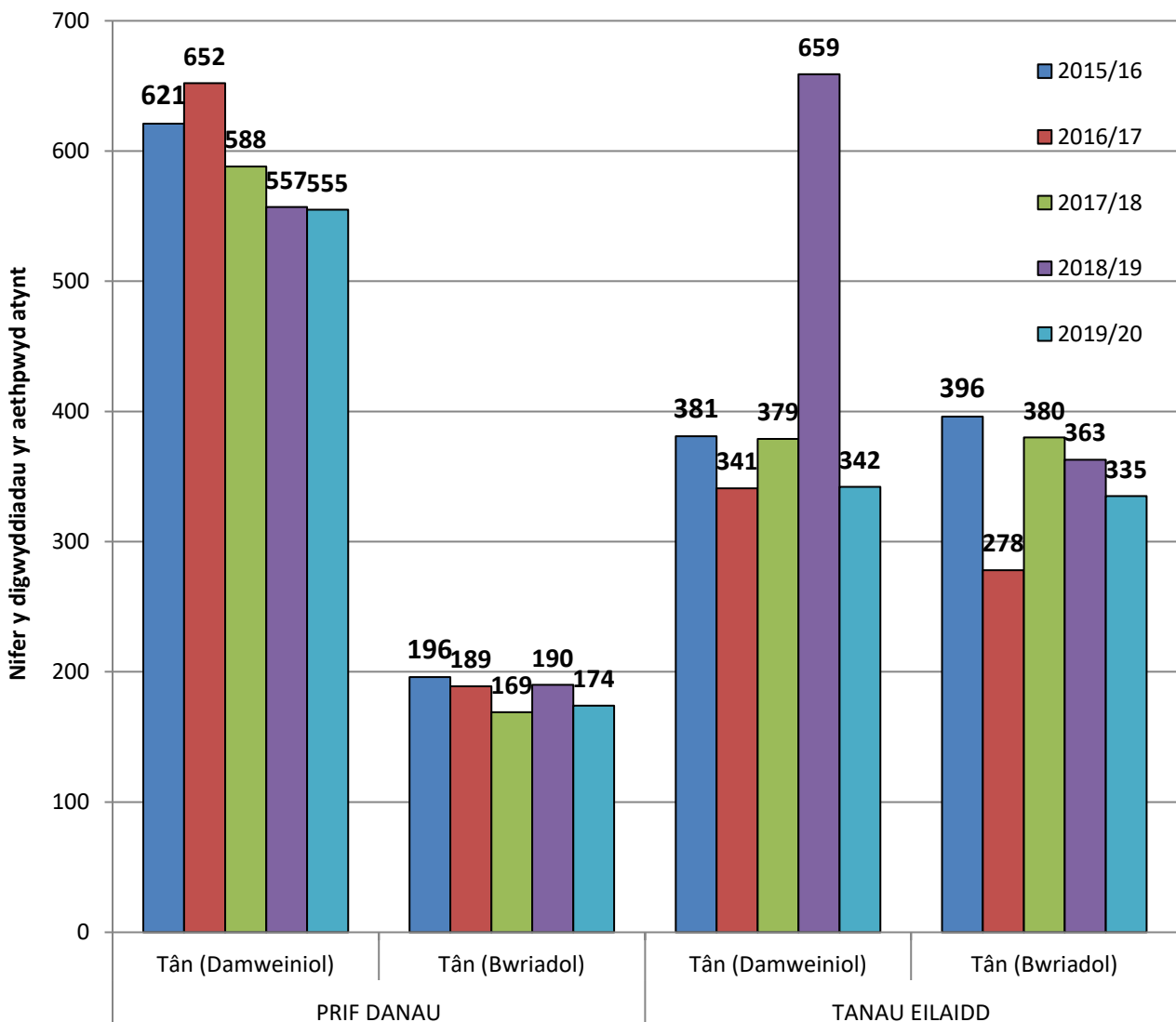
Siart 2. Nifer y tanau yr aethpwyd atynt, fesul categori, gyda'r cyfartaledd 3 blynedd

3.0 Tanau, yn ôl cymhelliad

- 3.1 Mae nifer y prif danau damweiniol wedi parhau'n gymharol gyson dros y blynyddoedd diwethaf, ac maent fel arfer dros 70% o'r holl brif danau.
- 3.2 Yn ystod tri chwarter cyntaf y flwyddyn, cafodd 50% o'r tanau eilaidd yr aethpwyd atynt eu cynnau'n fwriadol, sef yr un faint fwy na heb na'r blynyddoedd blaenorol ac eithrio 2018/19 pryd cofnodwyd bod 36% o'r tanau eilaidd yn rhai bwriadol.

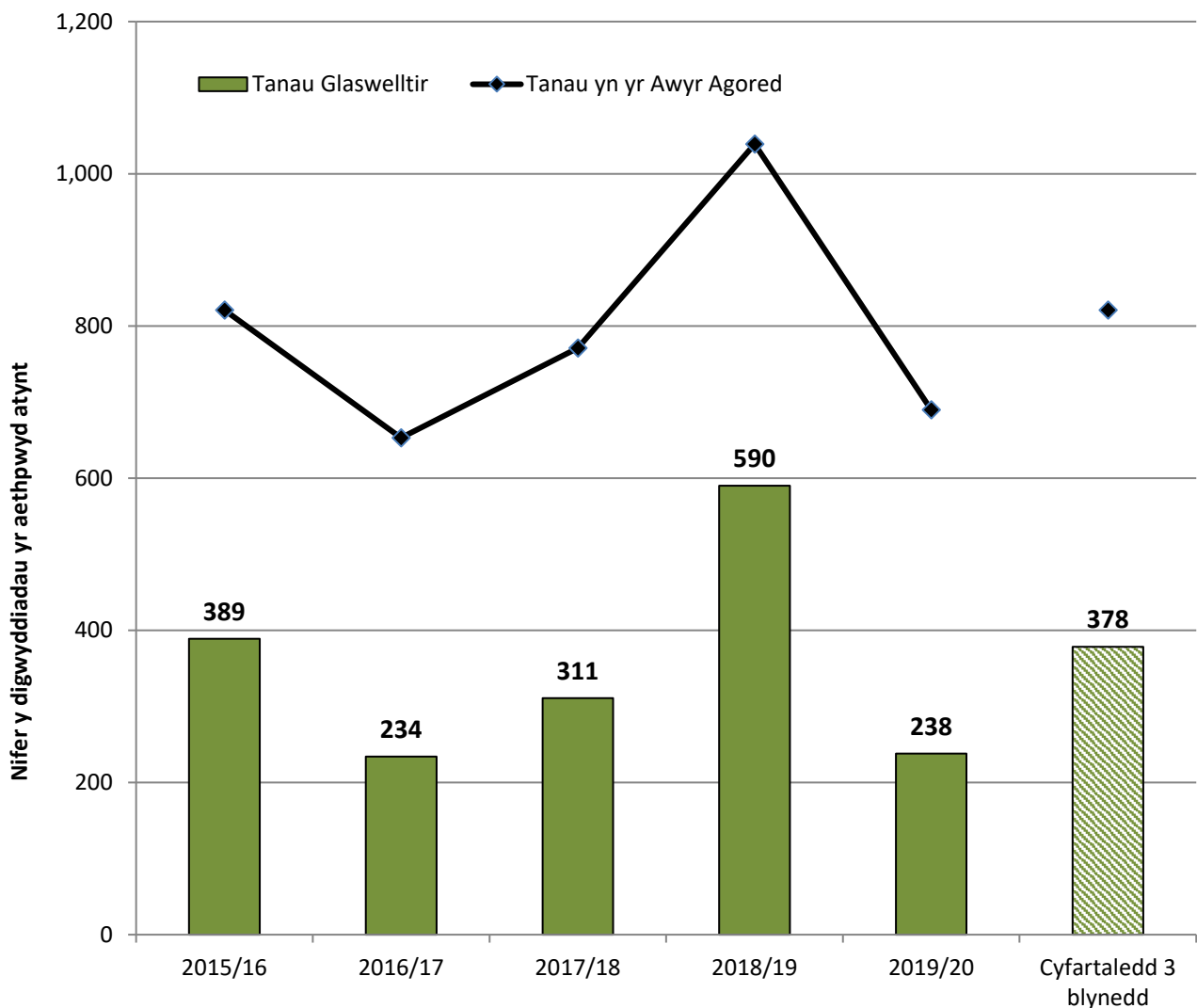
Siart 3. Nifer y prif danau a'r tanau eilaidd yr aethpwyd atynt, yn ôl cymhelliad gyda'r cyfartaledd 3 blynedd

4.0 Tanau yn yr Awyr Agored

4.1 Yn ystod tri chwarter cyntaf 2019/20, tanau glaswelltir, coetir a chnydau oedd 34% o'r holl danau yn yr awyr agored, ac roedd y gweddill yn digwydd mewn lleoliadau awyr agored eraill (36%); adeileddau awyr agored (27%); ac offer a pheiriannau awyr agored (2%). Mae effeithiau'r tywydd sych a phoeth yn 2018/19 yn cael eu hadlewyrchu yn y nifer uwch o danau yn yr awyr agored (1,039), ac yn enwedig yn y cynnydd sydyn yn nifer y tanau glaswelltir, coetir a chnydau (590) yn y flwyddyn honno.

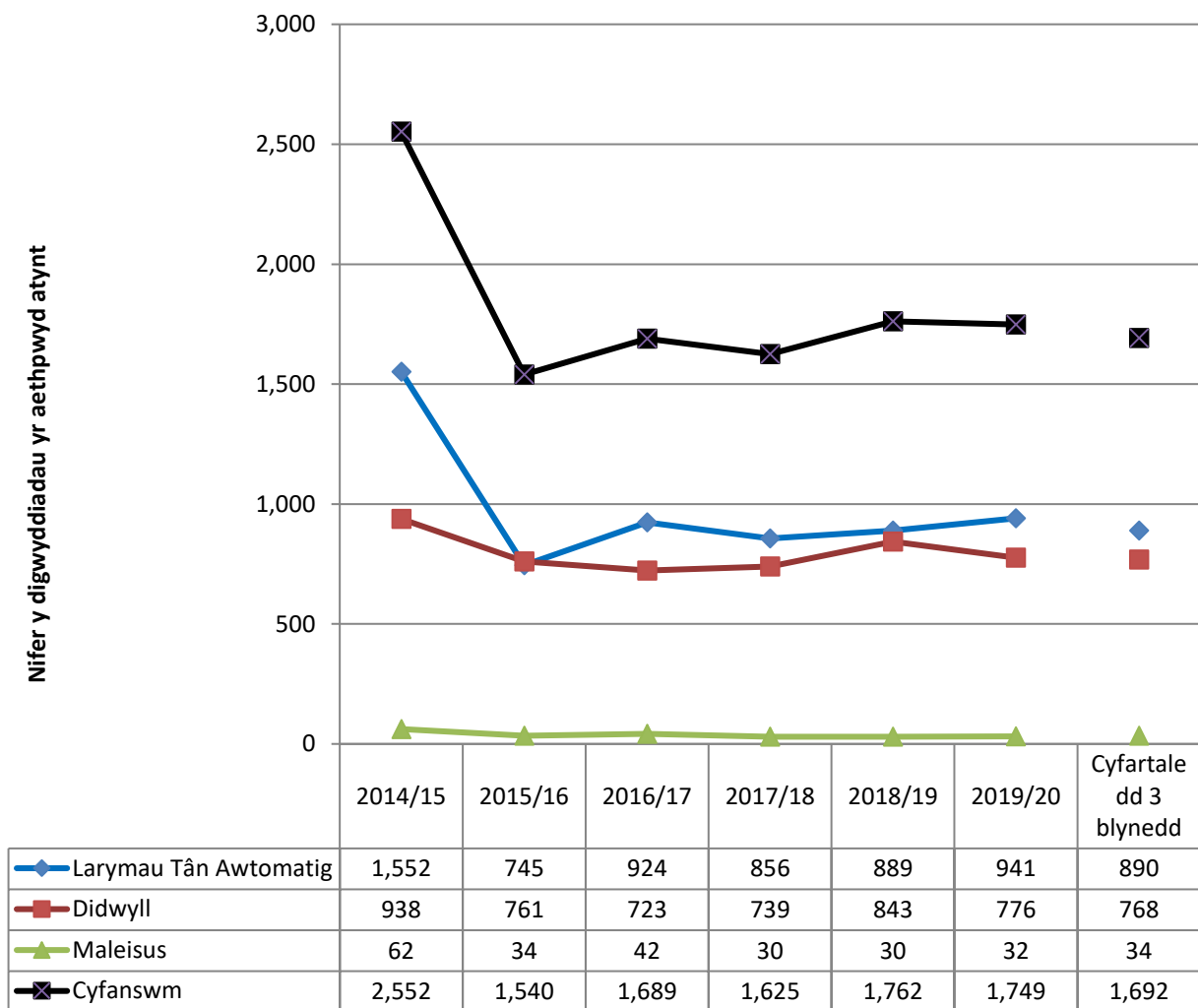
Siart 4. Nifer y tanau glaswelltir, coetir a chnydau fel cyfran o'r holl danau yn yr aethpwyd atynt yn yr awyr agored

5.0 Galwadau Diangen

- 5.1 Aeth y Gwasanaeth at gyfanswm o 1,749 o alwadau diangen yn ystod tri chwarter cyntaf 2019/20. O'r rhain, roedd 54% yn alwadau diangen awtomatig gan larymau tân awtomatig, roedd 44% wedi cael eu gwneud yn ddidwyll ac roedd y gweddill wedi digwydd drwy fwriad maleisus (2%).
- 5.2 Mae niferoedd cyffredinol y galwadau diangen yn dal yn is nag fel roedd pethau cyn cyflwyno'r newid i'r polisi Larymau Tân Awtomatig (a ddaeth i rym yn Ebrill 2015).

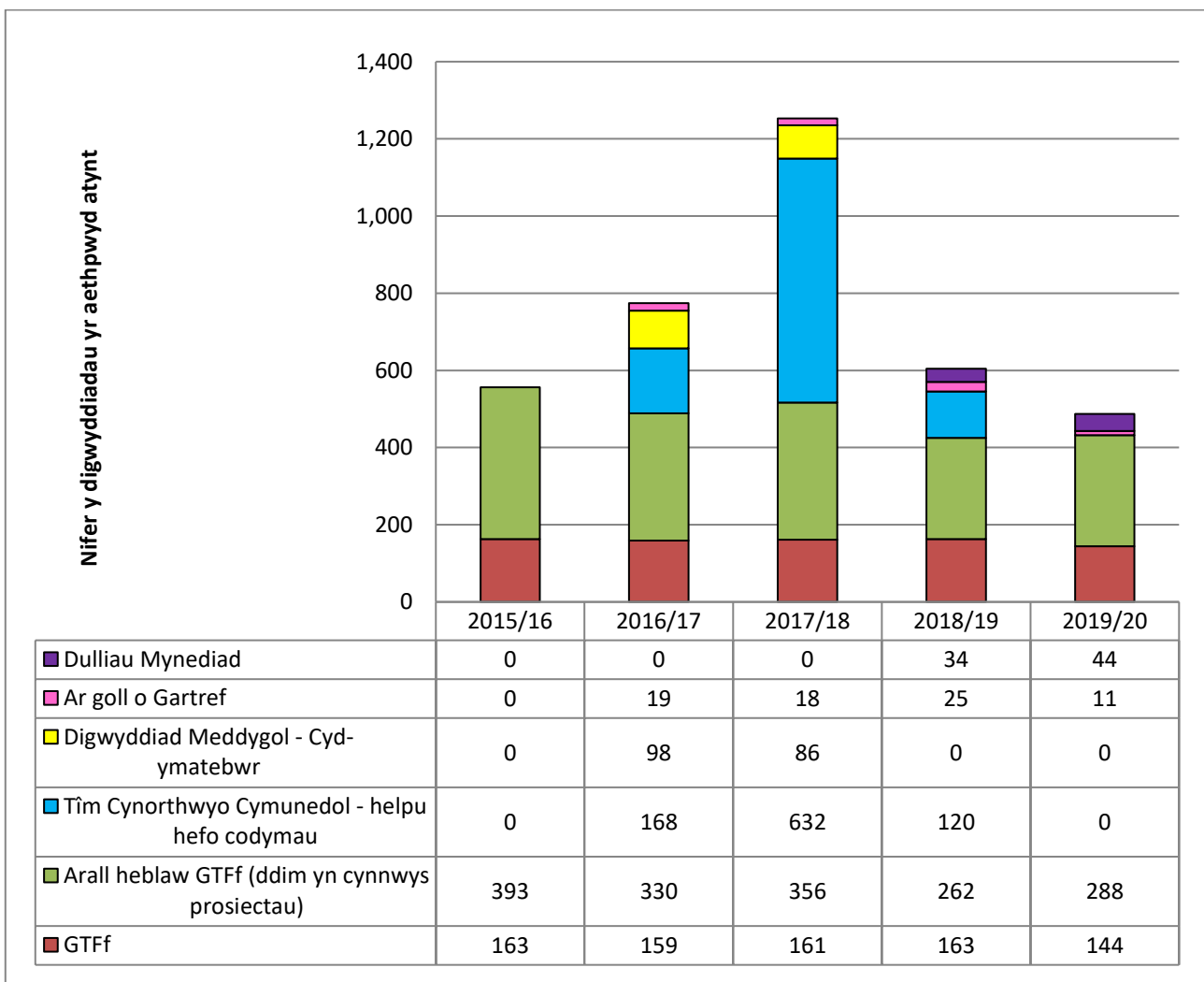
Siart 5. Nifer y galwadau diangen yr aethpwyd atynt, yn ôl categori

6.0 Digwyddiadau Gwasanaeth Arbennig

- 6.1 Ers 2015/16 prin fu'r newid yn nifer y 'digwyddiadau gwasanaeth arbennig yr aethpwyd atynt ac a oedd yn wrthdrawiadau traffig ar y ffordd'. Yn nhri chwarter cyntaf y flwyddyn, aeth y Gwasanaeth at 19 (12%) yn llai o wrthdrawiadau traffig ar y ffordd nag yn yr un cyfnod y llynedd.
- 6.2 Yn 2017/18 cafwyd cynnydd yn nifer y digwyddiadau gwasanaeth arbennig 'heblaw gwrthdrawiadau traffig ar y ffordd' (ac eithrio prosiectau) a oedd yn cynnwys cynnydd yn nifer y digwyddiadau a oedd yn ymwneud â llifogydd. Yn ystod 2018/19, a oedd yn flwyddyn boethach na'r cyfartaledd, roedd nifer y digwyddiadau gwasanaeth arbennig 'heblaw gwrthdrawiadau traffig ar y ffordd' (ac eithrio prosiectau), yn llawer is (262).
- 6.3 Ers dechrau'r cynllun 'dull mynediad', mae'r Gwasanaeth wedi cynorthwyo Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru i fynd i mewn i adeiladau 78 o weithiau.

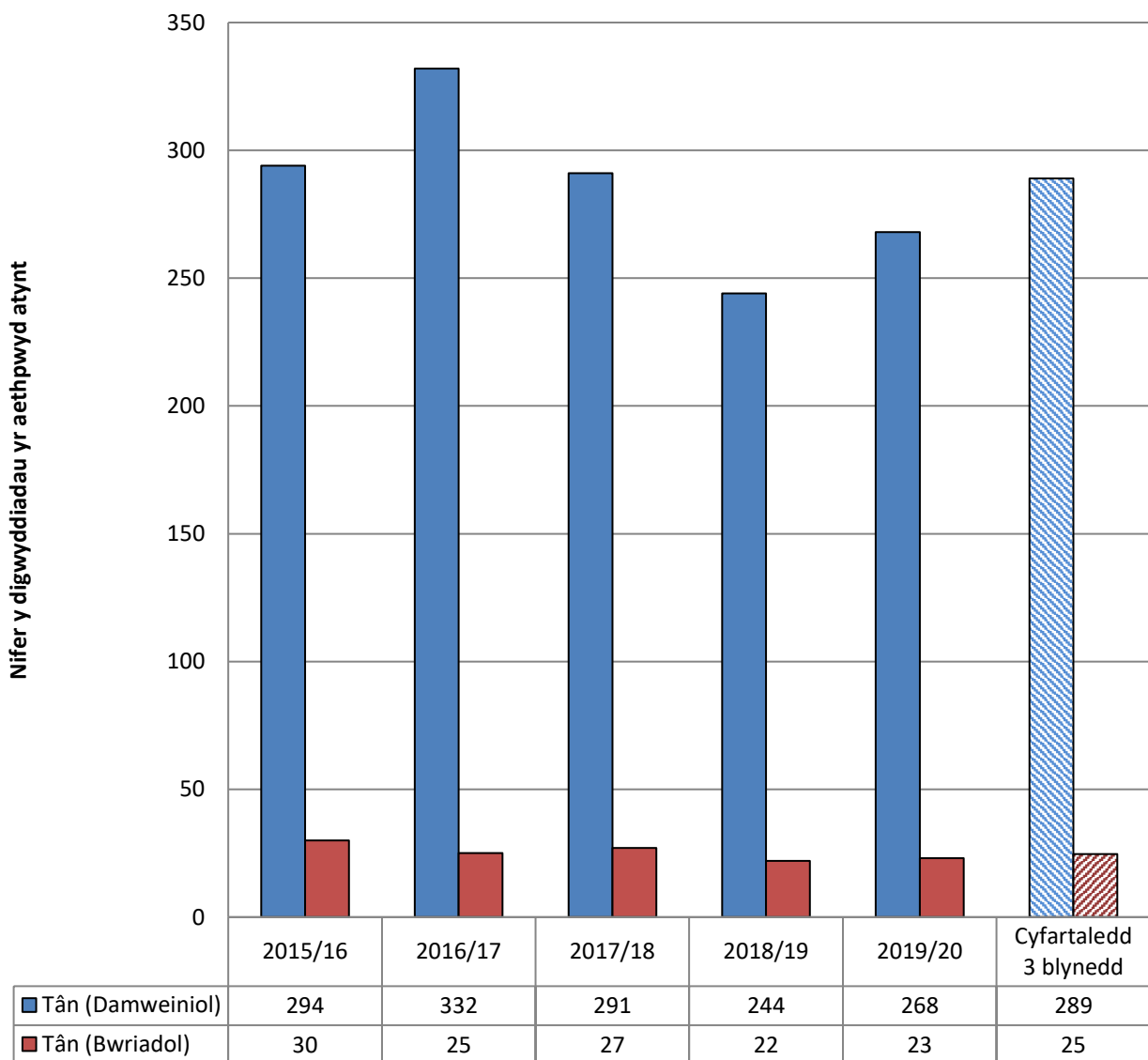
Siart 6. Nifer y digwyddiadau gwasanaeth arbennig, yn ôl categori

7.0 Monitro mewn perthynas ag Amcan Gwella a Llesiant A: *Cefnogi pobl i atal tanau damweiniol mewn cartrefi ac aros yn ddiogel os yw tanau o'r fath yn digwydd*

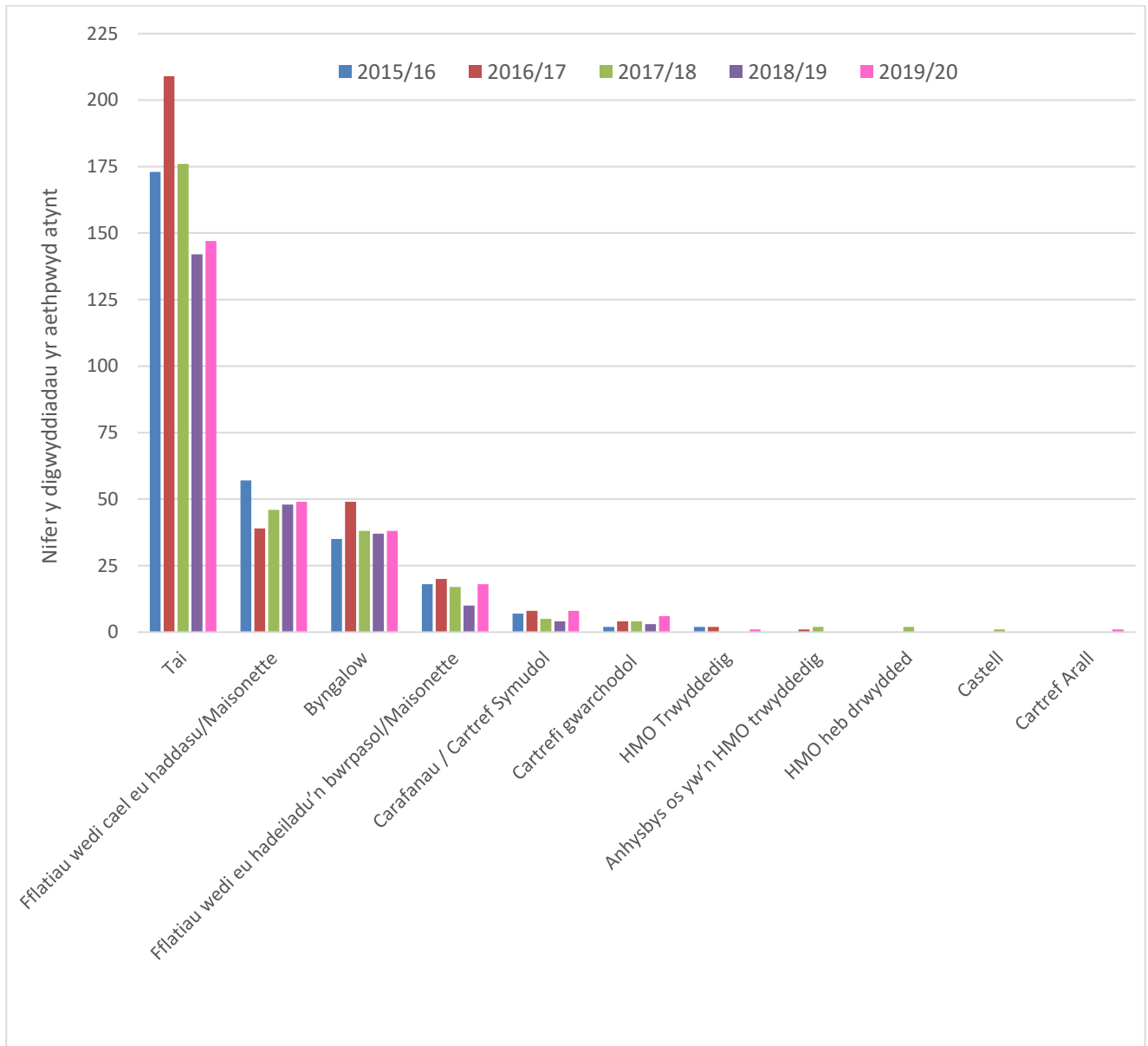
7.1 Fe wnaeth nifer y tanau damweiniol mewn cartrefi ostwng yn 2018/19 i'r lefel isaf a gofnodwyd erioed yng Ngogledd Cymru. Yn nhri chwarter cyntaf 2019/20 aeth y Gwasanaeth at 24 (10%) yn fwy o danau damweiniol mewn cartrefi nag yn ystod yr un cyfnod y llynedd, er bod hyn yn dychwelyd i lefelau mwy cyfarwydd ac mae'n dal yn is na'r cyfartaledd 3 blynedd.

Siart 7. Nifer y tanau mewn cartrefi yr aethpwyd atynt, yn ôl cymhelliad

7.2 Ers 2015/16, mae'r rhan fwyaf o danau damweiniol mewn cartrefi wedi digwydd mewn tai, fflatiau/maisonettes pwrpasol a byngalws. Yn 2019/20, fe wnaeth nifer y tanau damweiniol mewn tai ostwng 29% (129 o danau), o gymharu ag yn 2016/17 (182 o danau).

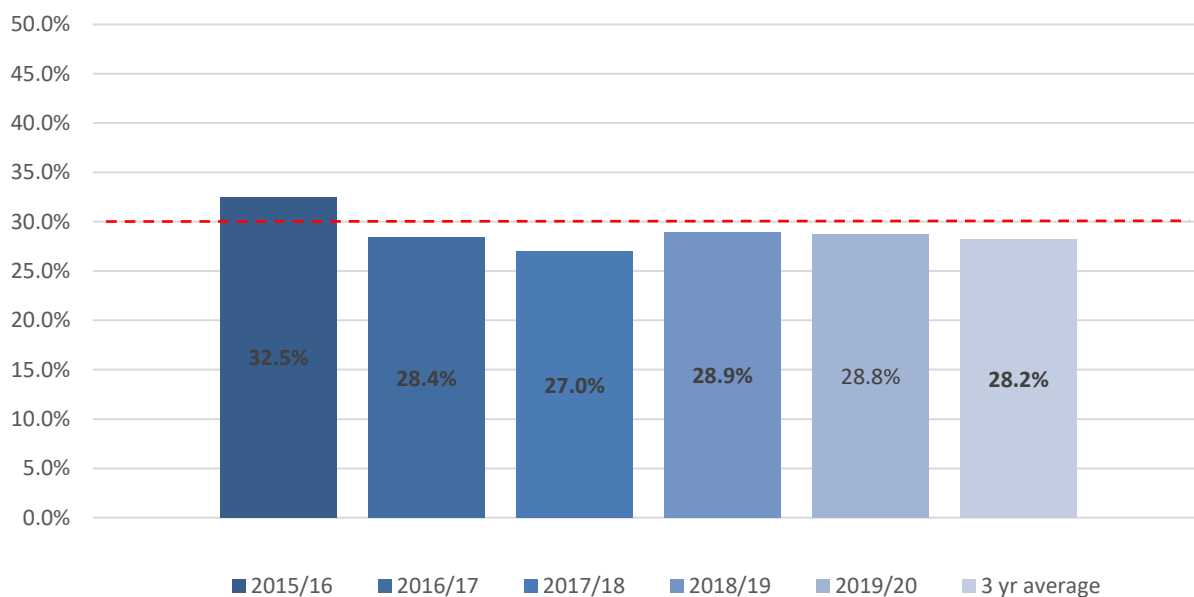
Siart 8. Nifer y tanau mewn cartrefi yr aethpwyd atynt, yn ôl math o eiddo

8.0 Archwiliadau Diogel ac Iach

8.1 Yn ystod tri chwarter cyntaf y flwyddyn, cafodd 13,966 o archwiliadau Diogel ac Iach eu cynnal, ac roedd 4,015 (28.8%) o'r rheini yn deillio o atgyfeiriadau gan sefydliadau sy'n bartneriaid i ni. Mae hyn fymryn yn is na'r targed o 30%.

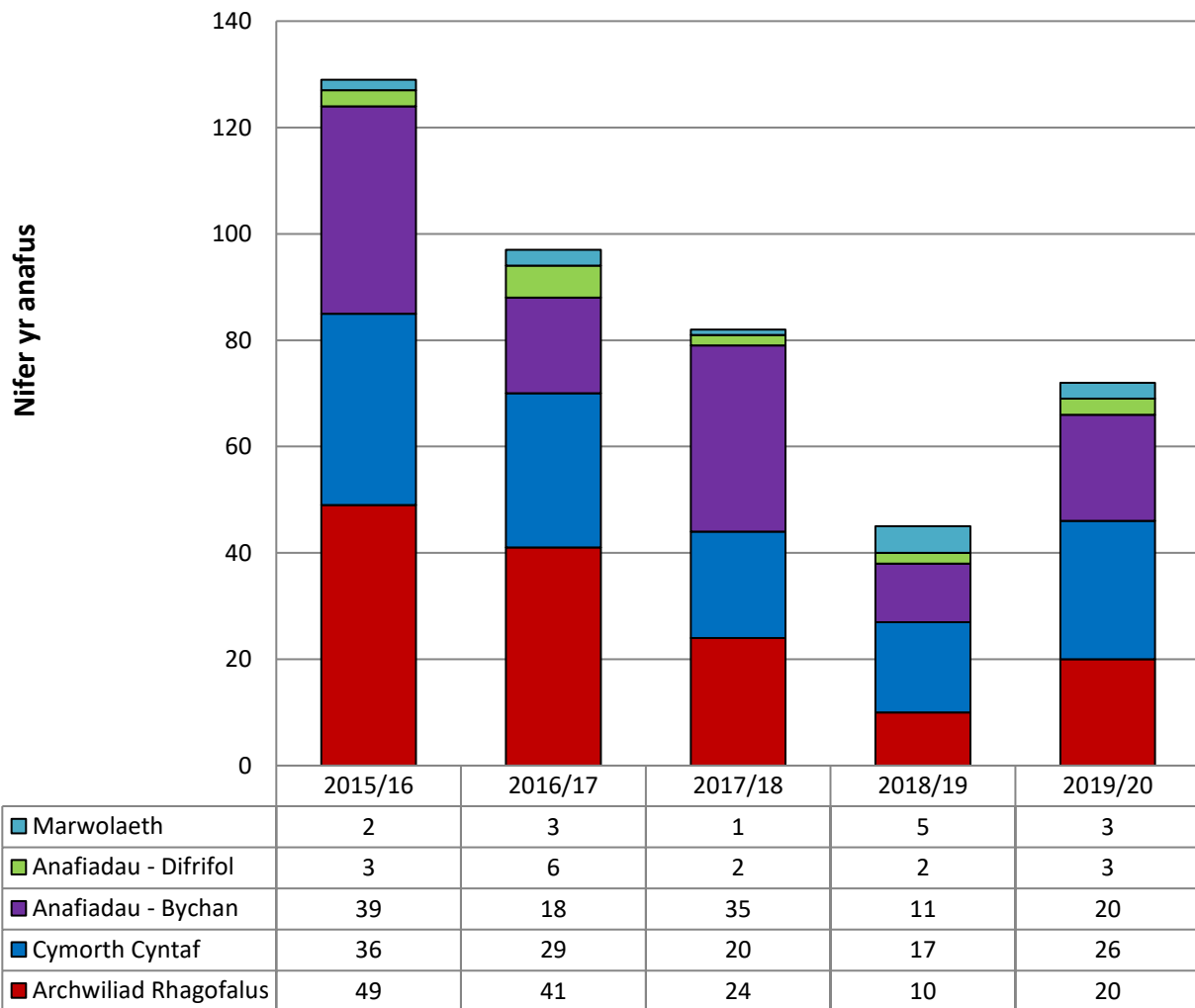
Siart 9. Canran yr archwiliadau Diogel ac Iach a gwblhawyd a oedd yn deillio o atgyfeiriad gan asiantaeth partner gyda'r cyfartaledd 3 blynedd

8.0 Anafusion oherwydd Tanau Damweiniol mewn Cartrefi

- 9.1 Yn 2019/20, cafwyd 3 marwolaeth o ganlyniad i danau damweiniol mewn cartrefi o gymharu â 5 yn yr un cyfnod yn 2018/19.
- 9.2 Rhwng Ebrill a Rhagfyr 2019/20, cafwyd 3 anaf difrifol o gymharu â 2 yn y flwyddyn flaenorol. Yn ystod 2019/20, cofnodwyd bod 20 o bobl wedi cael mân anafiadau o gymharu â 39 yn 2015/16, sy'n arwydd o dueddiad graddol am i lawr.
- 9.3 Gwelwyd cynnydd bach yn nifer y bobl yn cael cymorth cyntaf yn y fan a'r lle yn ystod 2019/20, tra oedd nifer y bobl a gafodd archwiliad rhagofalus, neu a gafodd eu cynghori i weld meddyg rhag ofn, wedi gostwng o 49 yn 2015/16 i 20 yn 2019/20.

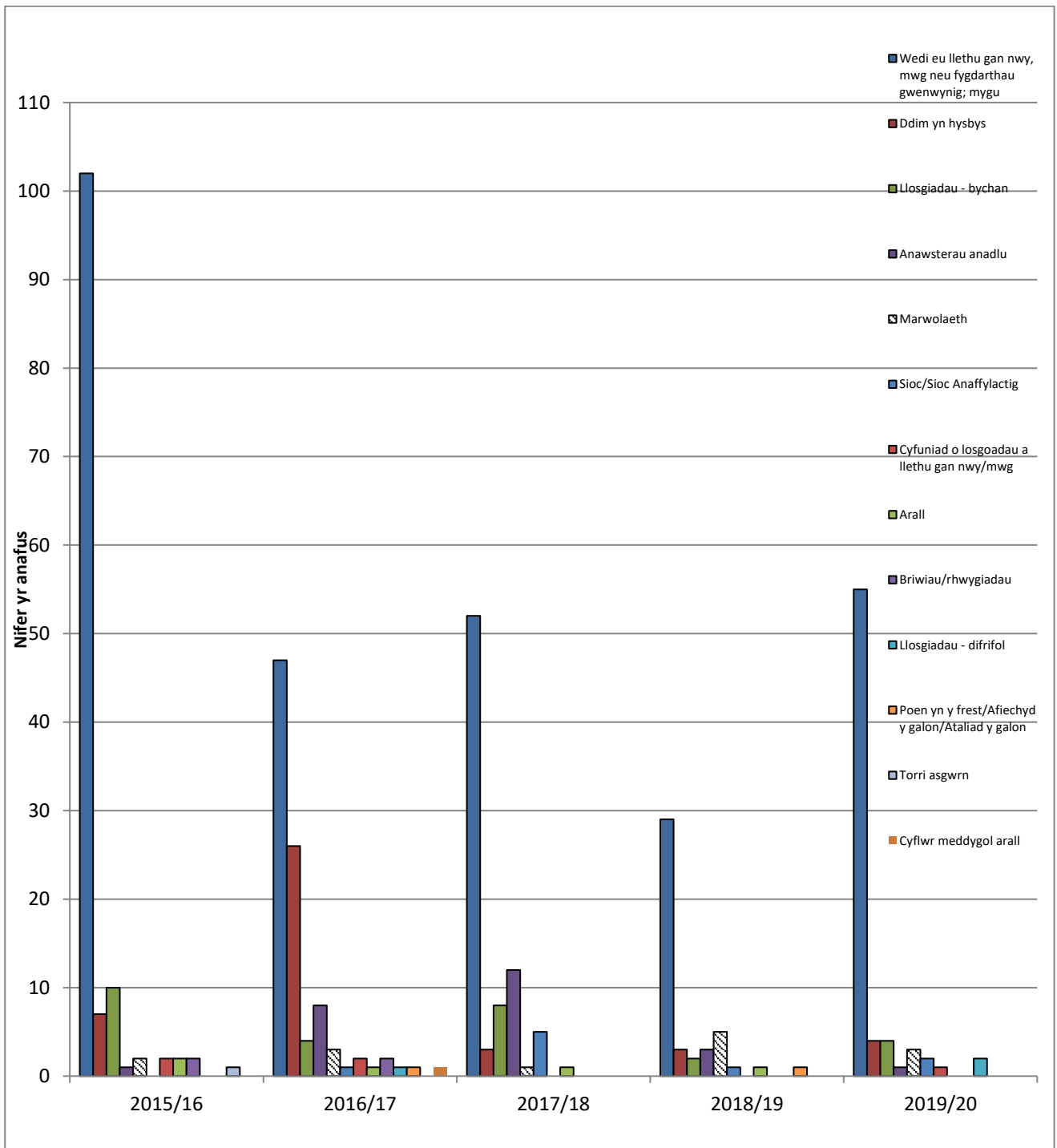
Siart 10. Nifer y marwolaethau a'r anafiadau oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi

9.0 Natur yr Anafiadau

9.1 Dros y cyfnod adrodd o 5 mlynedd, sef 2015/16 i 2019/20, yr anaf mwyaf cyffredin yw 'wedi eu llethu gan nwy, mwg neu fygdarthau gwenwynig; mygu'. Yn 2019/20, roedd 55 o bobl 'wedi eu llethu gan nwy, mwg neu fygdarthau gwenwynig; mygu' o gymharu â 29 yn yr un cyfnod yn 2018/19.

Siart 11. Natur yr anafiadau mewn tanau damweiniol mewn cartrefi

Geirfa

Tanau	Mae pob tân yn cael ei roi mewn un o dri chategori, sef prif danau, tanau eilaidd neu danau simnai.
Prif Danau	Dyma danau nad ydynt yn danau simnai, ac sydd yn digwydd mewn unrhyw fath o adeilad (ac eithrio adfail), cerbydau, carafanau ac ôl-gerbydau, storfeydd y tu allan, gweithfeydd a pheiriannau, eiddo amaethyddol a choedwigoedd, ac adeileddau eraill y tu allan, megis pontydd, blychau postio, twneli, ayyb. Mae tanau yn unrhyw le yn brif danau os oes anafusion, achub neu ddianc, felly hefyd danau yn unrhyw le yr aeth pum neu ragor o beiriannau tân atynt.
Tanau Eilaidd	Tanau eilaidd yw tanau nad ydynt yn danau simnai nac yn brif danau. Nid yw tanau eilaidd yn cynnwys anafusion, achub neu ddianc, a bydd pedair neu lai o beiriannau tân wedi mynd atynt. Fel arfer, tanau eilaidd yw'r rhai sy'n digwydd mewn lleoliadau megis tir agored, coed unigol, ffensys, polion telegraff, sbwriel a chynwysyddion sbwriel (ond nid banciau papur, a fyddai'n cael eu hystyried - yn yr un modd ag eiddo amaethyddol neu goedwigoedd - yn brif dân), dodrefn y tu allan, goleuadau traffig ayyb.
Tanau Simnai	Dyma danau mewn adeiladau wedi eu meddiannu, lle mae'r tân wedi ei gyfyngu i'r simnai ei hun, hyd yn oed os oes gwres neu ddifrod oherwydd mwg yn ymestyn y tu hwnt i'r simnai ei hun. Nid yw tanau simnai'n cynnwys anafusion, achub neu ddianc, a bydd pedair neu lai o beiriannau tân wedi mynd atynt.
Digwyddiadau Galwadau Arbennig	Dyma ddigwyddiadau lle nad oes tân, a lle mae angen peiriant neu swyddog, ac maent yn cynnwys: a) Argyfyngau lleol e.e. llifogydd, digwyddiadau traffig ar y ffyrdd, achub pobl, gwneud sefyllfa 'yn ddiogel' ayyb; b) Trychinebau mawr; c) Digwyddiadau domestig e.e. dŵr yn gollwng, pobl wedi eu cloi i mewn neu allan ayyb; d) Trefniadau o flaen llaw i fynd i ddigwyddiadau, a allai gynnwys darparu cyngor ac archwiliadau.
Galwadau diangen (cyfarwyddyd cyffredinol)	Pan fo'r GTA yn mynd i leoliad lle credir bod digwyddiad, ond o gyrraedd gwelir nad oes digwyddiad o'r fath yn bodoli neu wedi bodoli. Sylwer: os bydd y peiriant yn cael 'ei droi'n ôl' gan yr Ystafell Reoli cyn cyrraedd y digwyddiad, ni chyfrifir ei fod wedi troi allan, ac nid oes angen adrodd yn ei gylch.
Galwadau diangen – Maleisus	Dyma alwadau a wneir gyda'r bwriad o gael y GTA i fynd i ddigwyddiad nad yw'n bodoli, gan gynnwys rhai bwriadol a lle amheuir eu bod yn falseisus.
Galwadau diangen – Didwyll	Dyma alwadau a wneir yn ddidwyll pan gredir bod y GTA yn wir yn mynd at dân neu ddigwyddiad gwasanaeth arbennig.
Galwadau diangen – systemau awtomatig	Dyma alwadau a ddaw gan larwm mwg ac offer diffodd tân. Maent yn cynnwys larwm yn canu trwy ddamwain neu pan fod larwm yn canu a rhywun yn galw'r GTA fel mater o drefn oherwydd trefniant sefydlog, h.y. heb 'benderfyniad', er enghraifft gan ganolfan alwadau diogelwch neu rywun wedi ei enwebu o fewn sefydliad).